

Compiling the Curriculum Planning Pattern Based on Social Network to Train and Improve the University Teachers

Saemi H.* *MSc*, Fathi Vajargah K.¹ *PhD*, Attaran M.² *PhD*, Foroughi Abari A.A.³ *PhD*

*Educational Sciences Department, Educational Sciences & Psychology Faculty, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

¹Educational Sciences Department, Sciences & Psychology Faculty, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

²Educational Sciences Department, Psychology & Educational Sciences Faculty, Kharazmi University, Tehran, Iran

³Educational Sciences Department, Educational Sciences & Psychology Faculty, Khorasgan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Abstract

Aims: Tendency and attention of universities to use social networks features and select them as a communicational mechanism for the educational and investigational advancement make them an undeniable necessity to develop training and knowledge. This study aimed to design a model for utilization of social networks in training and improvement of university teachers.

Methods: The present study was carried out using the "Ground theory" with qualitative approach. Data analysis was done using open, axial, and selective coding. Data collected by searching the documents and interview. 3 books and 11 articles were selected by purposive sampling and 18 subjects were interviewed semi-structurally. Each interview lasted 60 minutes. Studying the documents and interviews was done according to the researcher data saturation.

Findings: 24 concepts in documents and 71 concepts in interviews were noted and then, based on similarities to the initial and concentrated coding; some codes were assigned to the similar cases and converted to 10 considered issues.

Conclusion: The social network-based curriculum model includes teaching strategies of logical thinking, teaching complicated interaction methods and teaching technical skills to the university teachers to achieve effective learning.

Keywords

Curriculum (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68003479>);

Interview (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68017203>);

Clinical Coding (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68059019>);

Teaching (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68013663>)

* Corresponding Author

Tel: +983135354001

Fax: +983135354060

Address: No. 11, Abouzar Street, Moallem Square, Damqan, Semnan, Iran.

saemi_61@yahoo.com

Received: September 3, 2013

Accepted: November 3, 2013

ePublished: July 7, 2014

طراحی الگوی برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی برای آموزش و به‌سازی اساتید

مقدمه

امروزه اینترنت نقش مهم و روبه‌رشدی در زندگی اجتماعی و علمی افراد ایفا می‌کند. گرایش و توجه دانشگاه‌ها به استفاده از قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی و انتخاب آنها به‌عنوان مکانیزم ارتباطی برای پیشبرد توان آموزشی و پژوهشی، استفاده از آنها را برای توسعه آموزش و دانش، به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل کرده است [۱].

نسل جدید خدمات اینترنتی، وب ۲ و شبکه‌های اجتماعی است که به‌عنوان فرصتی برای ایجاد نوآوری در تدریس و یادگیری در نظر گرفته می‌شود [۲]. برخی افراد شبکه‌های اجتماعی را تارنمایی می‌دانند که کاربران می‌توانند از طریق آن پروفایل‌هایی را ایجاد و با دیگران برای دلایل شخصی یا حرفه‌ای ارتباط برقرار کنند [۳]. شبکه‌های اجتماعی جوامع اینترنتی عضو محور هستند که به کاربران خود اجازه اشتراک‌گذاری و ارسال اطلاعات شخصی و فایل و همچنین برقراری ارتباط با توجه به شیوه‌های نوآورانه مثل فرستادن برخط پیام‌های خصوصی یا عمومی یا تبادل عکس‌ها و اطلاعات را می‌دهند [۴]. استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی در حال گسترش است [۵-۸]. شبکه‌های اجتماعی امکانات زیادی برای پرورش مهارت‌های اجتماعی و وابستگی فراهم می‌کنند و بر زندگی اجتماعی کاربران تاثیر واقعی می‌گذارند. این شبکه‌ها ابزارهای یادگیری ارزشمندی هستند، زیرا یادگیرندگان را به ایجاد، انتشار و اشتراک‌گذاری فعالیت‌هایشان قادر می‌سازد و تعامل و همکاری یادگیرنده را ساده می‌کند [۹].

شبکه‌های اجتماعی چندین ابزار ارتباطی (عمومی، خصوصی، همزمان و غیرهمزمان) را ایجاد کرده‌اند و کار گروهی و روابط افقی بین استاد و دانشجو را ساده می‌کند. همچنین مبادله اطلاعات و بازخوردها برای اهداف یادگیری اجتماعی آنها را بهینه‌سازی می‌کند و به دانشجو اجازه ایجاد محتوی بعد از مشخص کردن جهت‌گیری اولیه به وسیله استاد را می‌دهد [۱۰]. هدف شبکه‌های اجتماعی کمک به بهبود و تسهیل روابط، همکاری و تعامل بین افراد، سازمان‌ها و موسسات در موضوعات گوناگون مثل تجارت، پزشکی، آموزشی و غیره است. با وجود اینکه به‌سرعت بر تعداد مربیان خلاق که از پتانسیل شبکه‌های اجتماعی برای درگیر کردن یادگیرندگان با مطالعات و موضوعات مورد نظرشان استفاده می‌کنند، افزوده می‌شود اما مربیانی هستند که از عدم ارتباط جوانان با مفهوم آموزش سنتی نگرانند [۱۱]. استادان و مربیان باید برای آموزش و راهنمایی در کلاس‌های درس خود، شیوه‌های برقراری ارتباط با تکنولوژی‌های جدید و طرز استفاده از قابلیت‌های آنها را آموخته و از طراحی و اجرای فعالیت‌های تدوین‌شده در شبکه‌های اجتماعی آگاه شوند [۱۲].

حسن صائمی * MSc

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

کوروش فتیحی واجارگاه PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

محمد عطاران PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

احمدعلی فروغی ابری PhD

گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد خوراسگان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

اهداف: گرایش و توجه دانشگاه‌ها به استفاده از قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی و انتخاب آنها به‌عنوان مکانیزم ارتباطی برای پیشبرد توان آموزشی و پژوهشی، استفاده از آنها را برای توسعه آموزش و دانش، به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل کرده است. این مطالعه با هدف طراحی الگوی به‌کارگیری شبکه اجتماعی در آموزش و به‌سازی اساتید انجام شد.

روش‌ها: پژوهش حاضر در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش پژوهش "نظریه زمینه‌ای" انجام شد. برای تحلیل داده‌های پژوهش از سه روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد. داده‌های مورد نیاز با "بررسی اسناد" و "مصاحبه" جمع‌آوری شد. ۳ جلد کتاب و ۱۱ عنوان مقاله به‌صورت هدفمند انتخاب شد و مورد مطالعه قرار گرفت و با ۱۸ نفر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته‌ای انجام شد. هر مصاحبه به‌طور متوسط ۶۰ دقیقه به طول انجامید. مطالعه اسناد و انجام مصاحبه‌ها براساس اشباع اطلاعاتی پژوهشگر انجام شد.

یافته‌ها: در بخش اسناد ۲۴ مفهوم و در بخش مصاحبه‌ها ۷۱ مفهوم یادداشت‌برداری شد و سپس براساس تشابهات با کدبندی اولیه و متمرکز، کدهایی به موارد مشابه اختصاص پیدا کرد و تبدیل به ۱۰ مقوله‌ای شدند که هدف اصلی پژوهش بودند.

نتیجه‌گیری: الگوی برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی در آموزش دارای راهبردهای آموزش تفکر منطقی، آموزش شیوه‌های تعامل پیچیده و آموزش مهارت‌های فنی به اساتید برای یادگیری موثر است.

کلیدواژه‌ها: برنامه درسی، مصاحبه، کدگذاری بالینی، تدریس

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۶/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۸/۱۲

* نویسنده مسئول: saemi_61@yahoo.com

بدین منظور لازم است ویژگی‌ها و اصول حاکم بر این شبکه‌ها در آموزش، استنتاج و با توجه به الگویی مشخص به استفاده از آنها در نظام آموزشی پرداخته شود. الگویی که با توجه به اصول حاکم بر آموزش و پژوهش در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته باشد و بتواند تمامی جنبه‌های اساسی این حوزه را در برگیرد. بر این مبنای، این مطالعه با هدف طراحی الگوی به‌کارگیری شبکه اجتماعی در آموزش و به‌سازی اساتید انجام شد.

روش‌ها

پژوهش حاضر در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش پژوهش "نظریه زمینه‌ای" که توسط گلاسر و استراس معرفی شده است، انجام شد [۲۲]. نظریه زمینه‌ای روشی استقرایی، برای نظریه‌پردازی و نظریه‌گستری است که تحقق آن مستلزم گردآوری و تحلیل نظامند و همزمان داده‌هاست [۲۳، ۲۴].

برای تحلیل داده‌های پژوهش از سه روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد. طی کدگذاری باز هر متن، جمله یا ترکیبی از جملات که حاوی معنای واحدی باشند، واحد تحلیل است. این واحدها در واقع کدهایی هستند که یک ایده یا مفهوم خاصی را منعکس می‌کنند. سپس در کدگذاری محوری با اتکا به منابع و اسناد و بررسی نظرات صاحب‌نظران مقوله‌های محوری الگو برخاسته از داده تدوین و طراحی شد. در کدگذاری گزینشی مقوله‌های عمده در قالب مدل پارادایمی حول مقوله هسته به یکدیگر ارتباط داده شدند.

داده‌های مورد نیاز با "بررسی اسناد" و "مصاحبه" جمع‌آوری شد. مقالات و کتاب‌های مرتبط با موضوع شبکه اجتماعی در آموزش بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ در بررسی اسناد بررسی شدند. بر این اساس ۳ جلد کتاب و ۱۱ عنوان مقاله به‌صورت هدفمند انتخاب شد و مورد مطالعه قرار گرفت. جامعه پژوهش، اساتید و افراد صاحب‌نظری بودند که در زمینه شبکه‌های اجتماعی در آموزش تخصص و آگاهی داشتند. نمونه‌گیری به روش گلوله‌برفی انجام شد [۲۶]. برای جمع‌آوری داده‌ها با ۱۸ نفر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته‌ای انجام گرفت که از این تعداد ۱۰ نفر در رشته برنامه‌ریزی درسی، ۳ نفر مدیریت فناوری اطلاعات، ۳ نفر علوم ارتباطات و ۲ نفر کتابداری بودند که هر مصاحبه به‌طور متوسط ۶۰ دقیقه به طول انجامید. مطالعه اسناد و انجام مصاحبه‌ها براساس اشباع اطلاعاتی پژوهشگر صورت گرفت. برای تأیید روایی پژوهش، پس از طراحی سؤال‌های مصاحبه، ۴ نفر از استادان متخصص در حوزه مربوطه، آن را اصلاح و تأیید کردند. پیش از انجام مصاحبه هدف مطالعه، نحوه همکاری، روش‌های جمع‌آوری و ثبت داده‌ها برای مشارکت‌کنندگان بیان و اجازه ضابطه صدا نیز گرفته شد. بعد از انجام مصاحبه کلیه اطلاعات ضبط‌شده توسط پژوهشگر کلمه‌به‌کلمه پیاده شد. پس از این که مصاحبه‌ها به‌صورت مکتوب درآمد، برای تأیید

با وجود رشد چشمگیر شبکه‌های اجتماعی، هنوز این شبکه‌ها به‌عنوان ابزار آموزشی در کلاس‌های درس رواج نیافته‌اند [۱۳]. تیفانی معتقد است که اغلب دانشجویان برای تعاملات اجتماعی و عمدتاً برای برقراری ارتباط با دانشجویانی که از قبل با آنها ارتباط داشتند، از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند ولی بعد از اتمام درس‌شان، روابط آنها با هم قطع می‌شود [۴]. نتایج بررسی دانشجویان کالج در ایالات متحده نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی برای تعامل اجتماعی با آشنایانی که با هم قطع ارتباط کرده بودند، استفاده می‌شود و هدف آنها، حفظ و نگهداری دوستان قدیمی است [۱۴]. در پژوهشی دیگر دانشجویان اظهار می‌کنند که عمدتاً از شبکه‌های اجتماعی برای برقرارکردن تماس با دوستان خود که به‌ندرت آنها را می‌بینند، استفاده می‌کنند [۱۵]. صاحب‌نظران در گزارش‌های مختلف، دلایلی همچون مسایل ایمنی و شخصی دانشجویان و عدم تناسب این شبکه‌ها با یادگیری دانشجویان را به‌عنوان مهم‌ترین دلایل عدم استفاده از شبکه‌ها در آموزش ذکر می‌کنند [۱۶]. این در حالی است که تاکنون گزارش‌های فراوانی از تجربیات موفق به‌کارگیری این شبکه‌ها در محیط کلاس منتشر شده است [۱۷]. به‌طور کلی، بر مبنای این گزارش‌ها و نظر صاحب‌نظران، به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی در آموزش، برای پیشبرد توان آموزشی و پژوهشی اساتید و دانشجویان، یک ضرورت است. نتایج نظرسنجی انتشارات تامسون در سال ۲۰۰۷ از ۶۷۷ استاد با سابقه بیش از ۱۰ سال در کالج‌ها و دانشگاه‌ها در موضوعات علوم انسانی، علوم اجتماعی، تجارت و اقتصاد نشان می‌دهد که حدود نیمی از آنها معتقدند که از طریق تکنولوژی‌های جدید، شیوه‌های یادگیری دانشجویان تغییر می‌کند. ۹۰٪ ایشان با شبکه‌های اجتماعی آشنایی داشته‌اند ولی از آنها برای کارهای شخصی و اهداف کاری استفاده نمی‌کنند. همچنین، تقریباً ۱۰٪ اعضای هیات علمی، وبلاگ شخصی دارند [۱۸]. براساس گزارش هاریزون در سال ۲۰۰۷ در مورد شبکه‌های اجتماعی، با وجود رشد غیرقابل انکار علاقه به نرم‌افزارهای اجتماعی، هنوز نرم‌افزارهای اجتماعی به‌ندرت در کلاس دانشکده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد [۱۹]. نتایج شارپور نشان می‌دهد که تحلیل شبکه‌های اجتماعی به ما اجازه می‌دهد تا با بررسی الگوهای رابطه‌ای، منابع موجود در شبکه دانش‌آموز و میزان پیوند او با عاملان نهادی را تعیین کنیم. این اطلاعات می‌تواند در تبیین نابرابری آموزشی بین گروه‌های مختلف دانش‌آموزی کمک موثری باشد، زیرا توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی بین گروه‌های مختلف، می‌تواند سبب بازتولید نابرابری‌های اجتماعی، از جمله نابرابری آموزشی بین دانش‌آموز شود [۲۰]. بنابراین شبکه‌های اجتماعی می‌توانند ابزارهای مفید و موثری باشند و باعث تحول و دگرگونی اساسی در حوزه آموزش شوند، به شرط آنکه توانایی کنترل آنها، از نظر مناسب‌بودن با نیازهای دانشی و علمی وجود داشته باشد [۲۱].

جدول ۱) مقولات اصلی حاصل براساس کدبندی اولیه و متمرکز

پیامد	علت	شرایط بروز	مقولات فرعی
بازی هویت			
استفاده بهینه از اطلاعات	سهولت به روزسازی اطلاعات	سهولت تولید محتوی	همراه بودن اساتید در انتقال اطلاعات؛ ارتباط انتقال همزمان اطلاعات؛ کنترل و نظارت فرامتنی
حمایت تدریجی			
افزایش کیفیت یادگیری	امکان مشارکت وسیع	امکان ارتباط متمرکز بر یادگیری	ارزیابی تکوینی؛ خودارزیابی؛ تداوم یادگیری
قوانین اخلاقی			
امکان سوءاستفاده	اعتبار قانونی فضاهای مجازی	امکان ارتباط وسیع مجازی	ساخت هویت جدید؛ سرگرمی؛ تبلیغ ارزش‌های متنوع
تسهیل انطباق و سازگاری			
افزایش تعامل‌های بین فردی	همه‌بینی	تنوع ویژگی‌های زبانی و فرهنگی	حضور تنوع افراد در فضای آموزشی؛ تنوع معانی و مفاهیم؛ اختلافات فرهنگی و محیطی
منطق مبتنی بر وب			
افزایش قدرت تحلیل و تقویت روحیه انتقادی	مشارکت در مباحث	تشویق مشارکت در مباحث	یادگیری محوری؛ انتشار اطلاعات نادرست؛ امکان گفت‌وگو و مناظره
تجارب مشترک			
تسهیل آموزش	ابزارهای تعاملی	همزمانی در ارتباط	امکان ارتباط بیشتر با دانشجویان؛ همزمانی ارتباط اساتید و دانشجویان؛ امکان بازخورد به موقع؛ گفت‌وگوی همزمان
ارایه اطلاعات به روز آموزشی			
استفاده از اطلاعات بهینه	سهولت روز آمد کردن اطلاعات	سهولت تولید محتوی	کنترل و نظارت فرامتنی؛ ارتباط انتقال همزمان اطلاعات؛ همراه بودن اساتید در انتقال اطلاعات
تولید ساختارهای دانشی جدید			
ایجاد اختراعات	دانشی دقیق برای دانشجویان	اشتراک دانش ضمنی	انتقال دانش وسیع؛ درگیری گسترده در منابع آموزشی؛ تفکر سریع
ارتباط دوسویه			
یادگیری اجتماعی	نظریه یادگیری اجتماعی	اصول کلی یادگیری اجتماعی	شرکت در جمع فراگیران؛ ساخت دانش در بیرون
انعطاف پذیری شناختی			
اثر بخشی تدریس	آزادی فعالیت در فضای شبکه‌ای	تنوع امکانات فنی شبکه‌ها	تنوع در تدوین و ارایه محتوای دیجیتال؛ امکان اشتراک محتوی؛ عدم وجود استانداردهای مشخص

روایی مصاحبه‌ها از روش کنترل توسط مشارکت‌کنندگان استفاده شد. پژوهشگر، مصاحبه‌ها را به‌طور مداوم و با صرف زمان مورد نیاز برای انجام آنها انجام داد. در این پژوهش سعی شد زمان مصاحبه‌ها با هماهنگی و طبق نظر شرکت‌کنندگان تعیین شود و به آنها اطمینان لازم داده شد که هنگام انتشار نتایج، کلیه اطلاعات و مشخصات مصاحبه‌شوندگان اعم از نام، نوارهای مصاحبه و نوشتارها محرمانه خواهد ماند.

یافته‌ها

در بخش اسناد ۲۴ مفهوم و در بخش مصاحبه‌ها ۷۱ مفهوم یادداشت‌برداری شد و سپس براساس تشابهات با کدبندی اولیه و متمرکز، کدهایی به موارد مشابه اختصاص پیدا کرد و تبدیل به ۱۰ مقوله‌ای شدند که هدف اصلی پژوهش بودند (جدول ۱).

سپس ارتباط مقوله‌ها به‌صورت محوری برقرار شد و مقوله‌ها به‌صورت شبکه با هم در ارتباط قرار گرفتند. مقوله‌های محوری در این مرحله سازه‌های زیربنایی برنامه‌درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی، اهداف برنامه درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی، اصول برنامه درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی و راهبردهای برنامه درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی بودند (جدول ۲).

در نهایت با استفاده از مقوله‌های انتزاعی به‌دست‌آمده در مرحله قبل، الگوی نهایی تدوین شد. در این مرحله مقوله‌های عمده در قالب یک مدل پارادایمی حول مقوله هسته به یکدیگر ارتباط داده شدند (شکل ۱). هسته اول: راهبردهای ارتباطی (آموزش شیوه‌های تعامل پیچیده در فضای مجازی)

الف) حمایت تدریجی: وجود تعامل برای ایجاد جوامع یادگیری اساسی و بنیادی است. مکانیزم‌های ارتباطی به یادگیرندگان اختیار و اجازه درگیر شدن می‌دهد و استاد و دانشجو در دنیای مجازی باید مرکز تجسم را از طریق مشارکت فعال در شبکه‌ها برای افزایش اعتبار به‌دست آورند. استفاده از اصول حمایت تدریجی (ایجاد مطالبی که برای دانشجویان زیاد مشکل نیست و بدین وسیله کشش شناختی را در آنها تشویق می‌کند) مهارتی است که در برنامه درسی و آموزشی اساتید باید در نظر گرفته شود.

ب) آموزش ارتباط هدایت‌شده آموزشی در محیط شبکه: تعامل در آموزش از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب، حتی در سنتی‌ترین نوع آموزش یعنی مطالعه مستقل، ارزش‌گذاری شده است. ایجاد تعامل فرصت‌هایی را برای اعضای کلاس درس به‌منظور ارتباط خارج از کلاس درس فراهم می‌کند و این تعامل بیشتر منجر به فرصت‌های یادگیری بیشتر یا افزایش مشارکت در کلاس‌های درسی چهره‌به‌چهره و باعث هدایت ارتباطات آموزشی در موقعیت‌های بهتر و بیشتر می‌شود.

ب) ایجاد تفکر انتقادی مبتنی بر وب: وب در حال تغییر از یک رسانه به نمایش‌دهنده محتوی است. اگر قالب و ساختار محتوی به زبان‌های رسمی و قابل‌خواندن توسط ماشین توصیف شده باشد، نه تنها به‌وسیله انسان، بلکه به‌وسیله برنامه‌های رایانه‌ای که به عامل‌های خودکار شهرت یافته‌اند، قابل جست‌وجو کردن هستند و این قابلیت جدید "وب معنایی" نامیده شده است. در نظام آموزشی، عاملان دانشجویی از آن برای جست‌وجوی هوشمندانه محتوای مناسب استفاده می‌کنند. عاملان استاد، برای فراهم کردن آموزش‌های کمکی و نظارت بر پیشرفت دانشجویان و حتی برای نمره‌گذاری و پاسخ‌دادن به ارتباطات دانشجویان استفاده می‌کنند. محتوی می‌تواند از طریق عاملانی که حقوق کی‌رایت و حق استفاده را کنترل و بررسی می‌کنند، به‌طور خودکار به‌روز شود و معانی محتوی را بهبود دهند. اخیراً حضور زبان‌های الگوسازی آموزشی به اساتید اجازه می‌دهد، با زبان وب نه تنها محتوی، بلکه فعالیت‌ها، زمینه یادگیری از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب محیط تجارب یادگیری را توصیف کنند. توانایی‌ها و شایستگی‌های وب معنایی اجازه غنی‌سازی محیط یادگیری از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب را با تعامل‌های دانشجو-دانشجو، دانشجو-محتوی و دانشجو-استاد می‌دهد. این تعامل‌ها قابل دسترسی و استفاده مجدد هستند و کاربرد آنها به‌وسیله عوامل فعال تسهیل شده است.

ج) آموزش شیوه‌های انطباق و سازگاری در محیط شبکه: شبکه جهان‌گستر وب فراهم‌کننده شکل‌های گوناگون تعامل است. شکل‌های ارتقایافته ارتباطات، محدودیت بیشتری برای استقلال افراد ایجاد می‌کند. شکل‌های گوناگون تعامل در آموزش با کمک این ابزار حمایت می‌شوند. شخص می‌تواند از وب برای توسعه آموزش مبتنی بر کلاس استفاده کند. ظرفیت وب، برای حمایت یادگیری بسیار وسیع است و گزینه‌های متعددی را در اختیار افراد قرار می‌دهد.

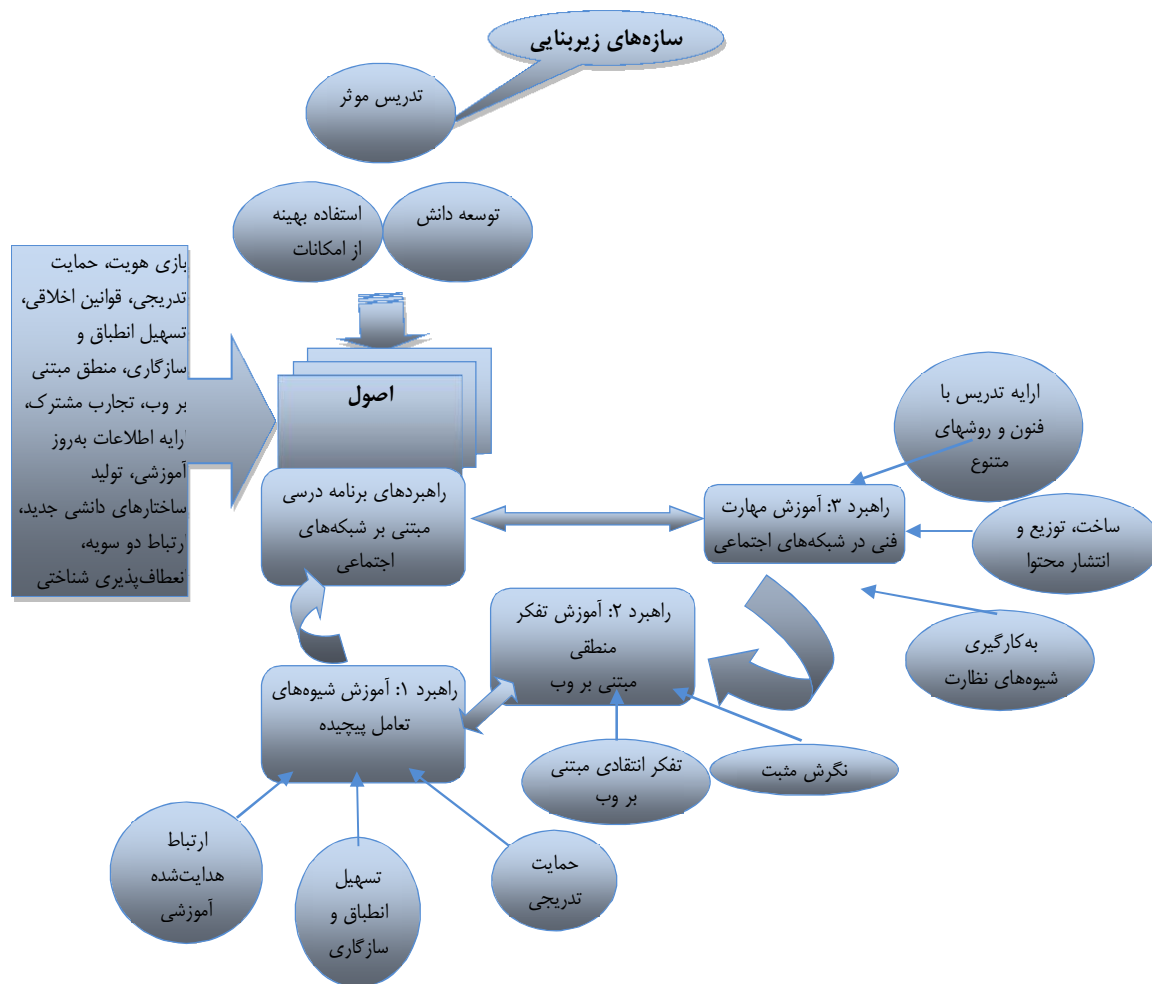
هسته دوم: راهبردهای شناختی (تفکر منطقی مبتنی بر وب)
الف) ایجاد نگرش مثبت در اساتید: صاحب‌نظران استدلال می‌کنند که تنها مهارت اینترنتی نیست که صلاحیت و توانایی را تعیین می‌کند، بلکه داشتن احساس قوی از اثربخشی اینترنت، به یادگیرنده اجازه می‌دهد تا به‌طور موثرتری با ملزومات و نیازهای این محیط سازگار و هماهنگ شود. از این رو، استاد کارآمد در یادگیری از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب به‌طور مداوم در تلاش است تا از طریق فناوری، آسایش یادگیرنده را فراهم کند و با ارتقای صلاحیت و توانایی او محیطی امن را فراهم کند تا احساس بهتری از اثربخشی و کارآمدی اینترنت به‌دست آید. از این رو، موقعیت یادگیری از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب یادگیرنده‌محور، به فرهنگ کسب‌شده از زمینه‌های غیرالکترونیکی و شیوه‌های تعامل این محیط با توانایی‌های وب بستگی دارد.

جدول ۲) کدبندی باز محوری برای مقوله‌های سازه‌های زیربنا، اهداف، اصول و راهبردها

مقولات فرعی	مفاهیم
سازه‌های زیربنا	
سازه‌های منطقی	اثربخشی آموزش اساتید از طریق برنامه درسی مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی ضروری و امکان‌پذیر است.
سازه‌های نظری	تدریس موثر بر آموزش اساتید از طریق شبکه‌های اجتماعی میسر است؛ برنامه درسی اساتید جهت تدریس موثر بر اصول شبکه‌های اجتماعی در تدریس استوار است.
اهداف	
تدریس موثر	تدریس موثر به ارتباط و تعامل دو سویه و تبادل صحیح اطلاعات به‌روز وابسته است که از طریق شبکه‌ها تسهیل می‌شوند.
استفاده بهینه از امکانات	فناوری‌های حامی شبکه‌های اجتماعی امکانات آموزشی را توسعه داده است؛ از امکانات شبکه‌ها می‌توان برای جذابیت بیشتر آموزش استفاده نمود.
توسعه دانش و پژوهش	امکان ارتباط دوسویه در شبکه‌ها، تبادل اطلاعات به‌روز را گسترش داده است؛ ساختارهای دانش فردی در تعامل با افراد مختلف گسترش می‌یابد.
اصول	
جنبه‌های ارتباطی	به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی در آموزش بر تعامل استوار است؛ آموزش فرآیندی وابسته به ارتباط است؛ آموزش و پژوهش در شبکه‌های اجتماعی بر تبادل تجارب با دیگران استوار می‌شود و نیازمند حمایت تدریجی اساتید و دانشجویان است.
جنبه‌های فنی	آشنایی با امکانات شبکه‌های اجتماعی منجر به استفاده بهینه از آنها می‌شود؛ کیفیت آموزش و تدریس تحت تاثیر آشنایی با امکانات متنوع شبکه‌های اجتماعی است؛ یا توجه به ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی می‌توان از کانال‌های مختلف برای آموزش و تدریس استفاده نمود؛ آموزش موثر از طریق به‌کارگیری کانال‌های ارتباطی متنوع شکل می‌گیرد؛ تبادل منابع نیازمند آشنایی با امکانات فنی این شبکه‌هاست؛ عدم آشنایی با امکانات شبکه‌های اجتماعی منجر به بروز اشتباهاتی در آموزش و تدریس می‌شود.
جنبه‌های شناختی	نوع نگرش و شیوه تفکر درباره شبکه‌های اجتماعی منجر به استفاده بهینه از آنها می‌شود؛ تفکر منطقی در چگونگی استفاده از منابع در کلاس مجازی موثر است.
راهبردها	
شناختی	انگیزه‌ها در استفاده بهینه از شبکه‌های اجتماعی موثر است؛ امکان بروز سوءاستفاده در شبکه‌ها وجود دارد.
تعمال پیچیده	آموزش مهارت ارتباطی لازم در استفاده بهینه از شبکه‌های اجتماعی موثر است.
مهارت فنی	آموزش فنون در استفاده بهینه از شبکه‌های اجتماعی در تدریس موثر است.

محتوی در محیط شبکه، یکی از مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز اساتید در ارایه آموزش در محیط شبکه‌های اجتماعی است. (ب) آموزش تدریس با فنون و روش‌های متنوع در محیط شبکه: وب انبوهی از توانایی‌ها و قابلیت‌های نیرومند را برای مربیان فراهم می‌کند تا از آن طریق بتوانند با شیوه‌هایی متنوع به ارایه آموزش بپردازند. لذا از آنجا که امکانات آموزشی موجود با شیوه‌ها و ابزارهایی طراحی شده‌اند تا بر محدودیت‌های آموزش‌های سنتی غلبه کنند و از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فناوری‌های جدید بهره‌برداری کنند. لازم است اساتید نه تنها با شیوه‌های نوین تدریس بلکه با شیوه‌های به‌کارگیری و پیاده‌سازی این برنامه‌ها در محیط‌های شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب آشنا شوند.

هسته سوم: راهبردهای فنی (مهارت فنی در شبکه‌های اجتماعی) (الف) آموزش شیوه‌های ساخت، توزیع و انتشار محتوی در محیط شبکه: شکل‌های اولیه آموزش از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب، با بهره‌گیری از متن و شکل‌هایی از ارتباطات تاخیری غیرهمزمان با خدمات پستی بنا شده بود. نظام‌های آموزشی مبتنی بر دانشگاه در ساختمان‌هایی ساخته شده بودند که مکان و فضای سخنرانی و گردهمایی برای اساتید و گروه‌های دانشجویی را فراهم می‌کردند. وب دسترسی تقریباً گسترده‌ای به کمیت‌هایی از محتوی فراهم می‌کند که مقدار آن بیش از حدی است که هر رسانه دیگری بتواند آن را فراهم کند. از این رو، شیوه‌های ساخت، توزیع و انتشار

شکل ۱) الگوی برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی در آموزش و به‌سازی اساتید

مربیان است که کنش‌های متقابل آنان با یکدیگر و با محتوی است. یادگیرندگان می‌توانند به‌طور مستقیم با محتوایی که به شکل‌های گوناگون روی وب می‌یابند، تعامل برقرار کنند. این محیط‌ها به‌طور ویژه، امکان یادگیری مهارت‌های اجتماعی،

بحث

طراحی الگوی مبتنی بر روش نظریه زمینه‌ای، ساختن الگویی است که در آن متغیرهای اصلی مشخص شده و روابط بین آنها نشان داده شده باشد. این الگو در برگیرنده دو عامل اصلی یادگیرندگان و

گرفته شود. زیمنس معتقد است که مکانیزم‌های ارتباطی و تعاملی به یادگیرندگان اجازه و اختیار درگیر شدن و تعامل با دیگران را می‌دهد. یادگیری نیز باید بیرون از شخص و در گر‌ها و بندهای ارتباطی قرار گرفته و متکی به عقاید گوناگون باشد و رشد سریع دانش، از طریق شبکه‌ها صورت گیرد [۳۲]. هالمبرگ نیز بیان می‌کند که تعامل انفرادی میان دانشجو و استاد، زمانی دارای برتری است که از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب حمایت شود [۳۳].

اساتید باید مهارت‌های خود را به‌گونه‌ای توسعه دهند که با تولید مجموعه‌ای از فعالیت‌های یادگیری، از طریق شبکه‌های اجتماعی که سازگار با نیازهای خود و دانشجویان است، بتوانند به نیازهای دانشجویان و برنامه درسی پاسخ دهند. ساسید و همکاران اعتقاد دارند که با امکانات فنی و نوآورانه‌ای که در استفاده از شبکه‌های اجتماعی در آموزش وجود دارد، افراد با سهولت بیشتری به اهداف آموزشی و پژوهشی دست می‌یابند [۳۴]. اما با توجه به اهمیت شیوه‌های به‌کارگیری این راهبردها در نظام آموزشی لازم است متناسب با نیازها و شرایط کاربرد هر یک از این راهبردها از نظر شرایط به‌کارگیری، مورد بررسی قرار گیرد تا در جریان اجرا، موانع منجر به استفاده ناصحیح و ناکارآمدی این تکنولوژی در فضای آموزشی نشود.

نتیجه‌گیری

الگوی برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شبکه اجتماعی در آموزش دارای راهبردهای آموزش تفکر منطقی، آموزش شیوه‌های تعامل پیچیده و آموزش مهارت‌های فنی به اساتید برای یادگیری موثر است.

تشکر و قدردانی: از کلیه اساتید و صاحب‌نظرانی که در انجام

مصاحبه این تحقیق همکاری نموده‌اند، تقدیر و تشکر می‌شود.

تاییدیه اخلاقی: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع

- 1- Crook C, Harrison C. Web 2.0 technologies for learning at key stages 3 and 4: Summary report; 2008. Available from: http://dera.ioe.ac.uk/1480/1/becta_2008_web2_summary.pdf
- 2- Alexander S. E-learning developments and experiences. Educ Train. 2001;43(4-5):240-8.
- 3- Bersin J. Social networking and corporate learning [Internet]. Chief Learning Officer [Published: Oct 3,2008]. Available From: http://www.clomedia.com/articles/social_networking_and_corporate_learning.
- 4- Pempek TA, Yermolayeva YA, Calvert SL. College students' social networking experiences on Facebook. J Appl Dev Psychol. 2009;30(3):227-38.

یادگیری محتوی به‌صورت مشارکتی و توسعه روابط میان‌فردی و افزایش انگیزه یادگیری را برای یادگیرندگان فراهم می‌کند. دل و همکاران بیان می‌کنند که استفاده از تکنولوژی‌های اجتماعی، باعث توسعه مهارت‌های فردی و گروهی افراد می‌شود [۲۷]. کروک و همکاران نیز معتقدند که تکنولوژی‌های اجتماعی باعث افزایش انگیزش اساتید و دانشجویان، تشویق آنها به جزئیات و بهبود کیفیت کارهای آنها می‌شود [۲۸]. زمانی که دانشجویان فعالیت‌هایشان را در محیط برخط برای مخاطبان چندگانه منتشر می‌کنند، باعث تشویق و ترغیب دیگران برای دیدن آنها می‌شوند [۲۹]. کلاس‌های جمعی مبتنی بر وب که در آن آرا و نظرات متنوع و گوناگون بیان می‌شود، تجارب مشترک علمی دانشجویان و اساتید را کامل می‌کند. هانگ و همکاران اظهار می‌کنند که اساتید و دانشجویان با استفاده از شبکه اجتماعی در آموزش، سطح بالایی از تجارب یادگیری مثبت، اشتراک‌گذاری و کارکردهای تعاملی را به‌دست می‌آورند [۳۰].

قابلیت‌های منحصر به فردی که در آموزش مبتنی بر وب وجود دارد، نه از خود وب، بلکه از شیوه‌های خلاق آموزشی مربوط به آن منشا می‌گیرد. اساتید باید وب را نه تنها به منزله رسانه‌ای جدید برای ارائه آموزش از طریق شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب، بلکه به مثابه نوعی همکاری و مشارکت بین پارادایم جدید آموزش و فناوری جدید در نظر گیرند که زمینه بالقوه‌ای برای تغییرات بنیادی در روش آموزش و یادگیری ایجاد می‌کند. مربیان و دیگر اعضای تیم طراحی دوره آموزشی از طریق شبکه اجتماعی باید تلاش کنند تا محیط‌های یادگیری که از ویژگی‌های موجود در رایانه‌ها و وب استفاده می‌کنند را ایجاد و بدین وسیله، یادگیری فعال که به شکل موثری منجر به ایجاد مهارت‌های تفکر انتقادی و سطح بالا می‌شود را ارتقا دهند. پتیاتی بیان می‌کند که تفکر در فرآیندهای تولید دانش، خودارزایی و همچنین فراشناخت (تفکر درباره تفکر) نقش مهمی ایفا می‌کند و افراد در اصلاح و بازسازی شبکه یادگیری خود مشارکت فعال دارند [۳۱].

تعامل، امکان انجام‌دادن کارها و وظایف گوناگون در فعالیت‌های آموزشی را فراهم می‌کند. این فعالیت‌ها عبارت از کنترل و نظارت یادگیرنده، تسهیل انطباق و سازگاری برنامه بر مبنای درون‌داد یادگیرنده، شکل‌های گوناگون مشارکت و ارتباطات، تمرین و عمل به منزله وسیله‌ای کمکی برای یادگیری معنی‌دار هستند. از این رو، وجود تعامل برای ایجاد جوامع یادگیری در نظام آموزشی از سوی اساتید، اساسی و بنیادی است. استفاده از اصول حمایت تدریجی (ایجاد مطالبی که برای دانشجویان زیاد مشکل نیست و بدین وسیله کشش شناختی را در آنها تشویق می‌کند)، ایجاد فرصت‌هایی برای برقراری سطوح بالاتر تعامل بین دانشجو- دانشجو و مربی- دانشجو و ادغام و تلفیق ارزیابی تکوینی در کل دوره از مهم‌ترین مهارت‌هایی است که در برنامه درسی آموزش اساتید باید در نظر

- Available from: nmc.org/pdf/2007_Horizon_Report.Pdf.
- 20- Sharepor M. Role of social networks in reproducing educational inequality. *Educ Q.* 2007;23(3):165-80. [Persian]
- 21- Zaidieh AJY. The use of social networking in education: Challenges and opportunities. *World Comput Sci Inf Technol J.* 2012;2(1):18-21.
- 22- Glaser B, Strauss A. *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research.* New Jersey: Aldine Transaction; 1999.
- 23- Evans GL. A novice researcher's first walk through the maze of grounded theory: Rationalization for classical grounded theory. *Ground Theory Rev.* 2013;12(1):137-55.
- 24- Backman K, Kyngas HA. Challenges of the grand theory a naive researcher. *Nurs Health Sci.* 1999;1(3):147-53.
- 25- Speziale HS, Streubert HJ, Carpenter DR. *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative.* 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2010.
- 26- Adib Hajbagheri M, Parvizi S, Salsali M. *Quality research methods.* Tehran: Boshra Publication; 2006. [Persian]
- 27- Dale C, Pymm JM. Podagogy: The iPod as a learning technology. *Active Learn High Educ.* 2009;10(1):84-96.
- 28- Crook C, Fisher T, Graber R, Harrison C, Lewin C, Cummings J, et al. *Implementing Web 2.0 in secondary schools: Impacts, barriers and issues;* 2008. Available from: http://dera.ioe.ac.uk/1478/1/becta_2008_web2_useinschools_report.pdf.
- 29- Rifkin W, Longnecker N, Leach J, Davis L, Orthia L. Motivate students by having them publish in new media: An invitation to science lecturers to share and test. *Motivating Science Undergraduates: Ideas and Interventions;* 2009. Available from: http://www.academia.edu/2563912/Motivate_students_by_having_them_publish_in_new_media_An_invitation_to_science_lecturers_to_share_and_test.
- 30- Hung HT, Yuen SCY. Educational use of social networking technology in Higher education. *Teach High Educ.* 2010;15(6):703-14.
- 31- Pettenati MC, Cigognini ME. Social networking theories and tools to support connectivist learning activities. *Int J Web Base Learn Teach Technol.* 2007;2(3):15-30.
- 32- Siemens G. Connectivism: A learning theory for the digital age. *Int J Instruct Technol Dist Learn.* 2005;2(1):3-9.
- 33- Holmberg B. A discipline of distance education. *J Distance Educ.* 1986;1(1):25-40.
- 34- Mazman SG, Usluel YK. The usage of social networks in educational context. *World Acad Sci Engin Technol.* 2009;3(1):340-4.
- 5- Gunawardena CN, Hermans MB, Sanchez D, Richmond C, Bohley M, Tuttle R. A theoretical framework for building online communities of practice with social networking tools. *Educ Media Int.* 2009;46(1):3-16.
- 6- Sylvester D, McGlynn A. The digital divide, political participation, and place. *Soc Sci Comput Rev.* 2010;28(1):64-74.
- 7- Anderson T, Rourke L, Garrison DR, Archer W. Assessing teaching presence in a computer conferencing context. *JALN.* 2001;5(2):1-17.
- 8- Sparrowe RT, Liden RC, Wayne SJ, Kraimer ML. Social Networks and the Performance of Individuals and Groups. *Acad Manag J.* 2001;44(2):316-25.
- 9- Selwyn N. Web 2.0 applications as alternative environments for informal learning - a critical review. *Alternative learning environments in practice: Using ICT to change impact and outcomes;* 2008. Available from: <https://www1.oecd.org/edu/ceeri/39458556.pdf>.
- 10- Panckhurst R, Marsh D. Using social networks for pedagogical practice in French higher education: Educator and learner perspectives. *Univ Knowledge Soc J.* 2011;8(1):233-52. [Espanol]
- 11- Njenga JK, Fourie LCH. The myths about e-learning in higher education. *Br J Educ Technol.* 2010; 41(2):199-212.
- 12- Solomon G, Schrum L. *Web 2.0: New tools, new schools.* 1st ed. Arlington: International Society for Technology in Education; 2007.
- 13- Murray C. Schools and social networking: Fear or education? *Syn Pers.* 2008;6(1):8-12.
- 14- Ellison NB, Steinfield C, Lampe C. The benefits of Facebook "friends": Social capital and college students' use of online social network sites. *J Comput Mediat Commun.* 2007;12(4):1143-68.
- 15- Lenhart A, Madden M. *Teens, privacy and online social networks* [Internet]. Washington: Pew Research center. [Cited: 18 April 2007]. Available from: <http://www.pewinternet.org/2007/04/18/teens-privacy-and-online-social-networks/>.
- 16- Holcom LB, Brady KP, Smith BV. The emergence of education networking: can non-commercial, education-based social networking sites really address the privacy and safety concerns of educators?. *MERLOT J Online Learn Teach.* 2010;6(2):475-81.
- 17- Ajjan H, Hartshorne R. Investigating faculty decisions to adopt Web 2.0 technologies: Theory and empirical tests. *Internet High Educ.* 2008;11(2):71-80.
- 18- Thompson RL, Higgins CA, Howell JM. Personal computing: Toward a conceptual model of utilization. *MIS Q.* 1991;15(1):125-36.
- 19- The New Media Consortium. *The horizon report;* 2007.